

7. Retningslinjer for bygninger, der skal rumme kulturarvsgenstande

Formål

Bygninger, som anvendes til magasinering, udstilling og anden form for opbevaring af kulturarvsgenstande, skal afskærme genstandene mod uønskede påvirkninger udefra.

Anbefalinger

Bygningen skal yde kulturarvsgenstandene beskyttelse mod følgende påvirkninger:

- for høj, for lav og svingende temperatur
- for høj, for lav og svingende relativ luftfugtighed (RF) (se relativ luftfugtighed)
- vandskade
- skadedyr samt svampe/mug og bakterier (mikroorganismer)
- for høj lysintensitet og ultraviolet stråling (UV) (se lysmåling)
- luftforurening (se Retningslinjer for luftkvalitet)

Bygningen skal som udgangspunkt være "tæt på tag og fag" samt være sikret mod opstigende grundfugt og oversvømmelse. Taget skal bortlede nedbør effektivt, så der aldrig kan opstå vandskade som følge af mangelfuld vedligeholdelse. Der skal helst være to uafhængige vandtætte tagdækninger, således at et svigt i den ene ikke medfører vandindtrængen. Tagvinduer og rytterlys bør ikke forekomme, men kan accepteres, hvis de afblændes, og hvis underliggende arealer friholdes for genstande.

Bygningen må ikke være placeret i områder, hvor der er risiko for oversvømmelse, eksplosioner eller andre voldsomme, enkeltstående påvirkninger. Lokalteter med vedvarende vibrationer, luftbåren forurening og andre permanente ydre belastninger er ikke egnet til opbevaring af kulturarvsgenstande.

Stabilisering af klimaet (se Retningslinjer for klima) inde i bygningen kan til dels opnås ved at udnytte byggematerialers egne egenskaber til udjævning af klimaudsving i fugt og temperatur. Stabilisering af klimaet kan endvidere opnås ved anlæg til klimaregulering - eller ved en kombination af byggematerialer og klimaanlæg.

Bygningen skal fungere som klimaskærm, og således sikre mod udefra kommende skadedyr og luftforurening (se Retningslinjer for luftkvalitet). Bygningen skal derfor være så lufttæt som muligt. Antallet af vinduer, døre og porte skal begrænses til et minimum, og skal yde bedst mulig tæthed. Ekstra glaslag i vinduer og luftsluser eller dobbelte døre (såkaldte klimasluser) ved adgangsområder kan forbedre forholdene i eksisterende bygninger. Gulvbelægninger i magasiner og udstillinger skal være afpasset efter den brug, der finder sted i bygningen, og de skal være lette at rengøre (se Retningslinjer for rengøring). Rå betongulve skal være overfladebehandlet, så betonstøv ikke slides af og spredes i samlingerne, og så de er lette at rengøre.

Lysforholdene i bygningen skal altid afpasses de aktuelle behov og begrænsninger (se Retningslinjer for lys). UV-lys må ikke forekomme, og dagslys skal så vidt muligt reduceres (se UV-filtre). Hvor dette ikke er muligt, skal lysmængden, d.v.s. lysintensitet gange tid, begrænses bedst muligt. Kunstlys må kun anvendes, hvor og når der er behov for det.

Da de opbevarede genstandes afgasninger eller brugernes aktiviteter medfører forurening af luften, skal der enten etableres luftrensning eller kontrolleret luftskifte. Behovet for regulering af luftkvaliteten skal afpasses de konkrete forhold. Mekanisk ventilation skal altid forsynes med filtre, som effektivt fjerner såvel partikler som gasser fra udeluften.

Temperatur og relativ luftfugtighed kan reguleres aktivt v.h.a. mekaniske anlæg eller passivt ved konstruktionernes træghed. Hvis luftskiftet er stort, kan tilfredsstillende rumklima kun opnås ved mekanisk regulering af temperatur og relativ luftfugtighed. Hvis luftskiftet er lille, kan bygningens materialer sikre stabil temperatur og relativ luftfugtighed på kort sigt, d.v.s. over døgn eller uger. Årstidsvariationer kan ikke udjævnes alene ved hensigtsmæssigt valg af materialer og konstruktioner.

I udstillinger og magasiner med arbejdspladser skal de lovgivningsmæssige krav til personers sikkerhed og komfort opfyldes. Disse krav kan være i modstrid med hensynet til genstandenes bevaring og sikring. Det må her nøje afvejes, om de bevaringsmæssige forringelser er acceptable. Ofte vil det være nødvendigt i udstillinger at etablere særlig individuel beskyttelse af følsomme genstande i form af montrer eller lignende. I magasiner bør det alene være hensynet til bevaring og fysisk tilgængelighed, der gælder. Åbne magasiner er i bevaringssammenhæng at sammenligne med udstillinger.

Hvis samlingen rummer genstande med forskelligartede krav, skal bygningen udformes, så de enkelte krav bedst muligt tilgodeses. Hvis en eksisterende bygning har utilstrækkelige muligheder for indretning eller ombygning (f.eks. på grund af fredning), bør der søges alternative muligheder for opbevaring. I de tilfælde, hvor genstanden eller samlingen er en integreret del af bygningsstrukturen, kan særlige foranstaltninger være nødvendige for at sikre passende bevaringsforhold.

Alle installationer skal være vel vedligeholdte. Strøm- og vandførende installationer skal begrænses mest muligt. Genstande må ikke placeres i rum med el-, vand- og varmetekniske hovedinstallationer, eller umiddelbart under vandførende ledninger til brugsvand, varme eller afløb. Der kan forebygges mod vandskader ved etablering af trykfaldsmålere i vandførende installationer og alarmer, som registrerer fugt i gulvniveau. Eventuelle gulv afløb skal være forsynet med tilbageløbssikring.

Endelig kan der ved aftale med de relevante myndigheder gennemføres beredskabsøvelser og andre redningsrutiner, som kan være med til at forebygge skader fra nødvendige installationer.

Litteratur

ALKÆRSIG, Ole, Jan GARFF og Morten LUNDBÆK, red. Bevaringshåndbogen. København: Statens Museumsnævn, 1986.

DARDES, C., ed. The Conservation Assessment: A Proposed Model for Evaluating Museum Environmental Management Needs. Los Angeles: The Getty Conservation Institute, 1998.

LARSEN, Poul K. Klimatisering af museumsmagasiner. In: Postprint: Magasinbygningens fysik og funktion. Nordisk videreuddannelseskursus, 18.-22. august 2004 i Sorø. Nordisk Konservatorforbund – Danmark 2005, ss.51-56.

FJÆSTAD, Monika, red. Tidens Tand: förebyggande konservering. Stockholm: Rikantikvarieämbetet, 1999.